

УДК 35.072.2(477)

DOI: 10.26693/pard2018.02.260

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ОДИН ІЗ ГОЛОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Гребенюк Б. О., аспірант кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ післядипломної освіти Національного університету біоресурсів та природокористування України м. Київ, Україна

В статті досліджено поняття «корупція» та «громадянське суспільство». Аналіз досліджень і публікацій дослідження й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду протидії корупції вказують на актуальність порушеної проблематики. Вітчизняні дослідники наголошують на активній участі громадських організацій в протидії корупції й роблять акцент на тому, що взаємодія органів державної влади з громадянським суспільством є дієвим механізмом запобігання та протидії корупції. Водночас, досліджень, які б системно проаналізували вітчизняний та зарубіжний досвід протидії корупції замало і вони потребують осучаснення.

З'ясовано, що головною метою, яка стоїть перед громадянським суспільством є усунення умов і передумов для виникнення корупції, оскільки, щоб протистояти корупції як системному явищу, необхідно сформувавши та реалізувати систему заходів протидії корупції, створену спільно владою та громадянським суспільством. Розглянуто та узагальнено форми участі громадян у системних заходах протидії корупції. Окреслено ряд чинників, що унеможливають або утруднюють участь громадськості в заходах протидії корупції. З'ясовано інструменти формування нетерпимого ставлення громадян і суспільства в цілому до корупційних проявів. Розглянуто корупцію як соціально-економічну категорію. З'ясовано, що однією з головних проблем сьогодні є те, що в свідомості більшості українців корупція стала повсякденним явищем.

Ключові слова: Корупція, громадянське суспільство, протидія корупції.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням глобальних змін, які відбулися останнім часом, розвиток громадянського суспільства та антикорупційної діяльності органів публічного управління є одними з пріоритетних напрямів державної політики. У своєму Посланні до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України” Президент України зазначив що: “Боротьба з корупцією – це не лише питання справедливості і торжества закону. Від її успішності чи навпаки – залежать інвестиційний клімат, економічна ситуація, прогрес у вирішенні соціальних питань”.

Українська корупція має особливості, порівняно з корупцією розвинених держав світу. Корупція в Україні - це корупція кризового типу, така - що породжується кризою сучасного вітчизняного соціуму, здатна поглиблювати цю кризу, маючи властивість нівелювати всі реформи. Корупція кризового типу має основою значну частину населення, без належної моралі та політичної, економічної та правової культури. Така корупція становить реальну основну загрозу розвитку публічної політичної еліти сучасної України.

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року - на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження “Барометра Світової Корупції” (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2017 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі. Індекс сприй-

няття корупції являє собою зведений індикатор, який розраховується на основі даних, отриманих з експертних джерел, наданих міжнародними організаціями. Всі джерела вимірюють загальну ступінь поширеності корупції (частотність та/або обсяг хабарів) у державному та економічному секторах і включають оцінку безлічі країн.

За даними дослідження, «Індекс Сприйняття Корупції (ІСК) - 2017», ІВК в Україні – 30 балів. В даний час Україна знаходиться на 130-му місці з 180 країн [2].

Корупція виступає гальмом прав та демократії держави. Вона негативно впливає на всі сфери життя, а дії корупціонерів завдають найнегативнішого удару системі заохочення ефективного управління та використання людської праці, що є винятково не логічним та антигуманним діянням в межах особистих інтересів. Може призводити до фатальних наслідків. За оцінками Світового банку, корупція обходиться світовому співтовариству у 80 млрд. дол. на рік. Багато іноземних компаній, що здійснюють фінансову допомогу іншим країнам, занепокоєні тим, що їхні гроші можуть бути викрадені й не надійдуть до конкретних адресатів.

В сучасній Україні поширення корупції перетворилися на одну з найсерйозніших загроз національній безпеці суспільству, що потребує негайного вжиття кардинальних, логічних і послідовних заходів комплексного характеру.

Корупція в Україні негативно відображає стан державних справ на фоні загальнонаціонального патріотичного піднесення та постійної боротьби за незалежність і демократію в процесі євроінтеграції.

Науковці всього світу намагаються осягнути всі грані впливу громадянського суспільства на боротьбу та протидію корупції. До цих наукових доробок з пошуку ефективних механізмів протидії корупції долучилися і вітчизняні науковці. Зокрема, дана стаття безпосередньо пов'язана із науковими дослідженнями кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ післядипломної освіти Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Аналіз досліджень і публікацій. Чисельні теоретичні дослідження й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду протидії корупції вказують на актуальність порушеної проблематики. Можна виокремити таких дослідників, як Д.Браун, Л.Якобсон, О.Панфілова, М.Юсупова, О.Луцевич, А.Михненко, С.Кравченко, В.Мартиненка, І.Валюшко, І. Пантелейчук та ін., які наголошують на активній участі громадських організацій в протидії корупції й роблять акцент на тому, що взаємодія органів державної влади з громадянським суспільством є дієвим механізмом запобігання та протидії корупції. Водночас, досліджень, які б системно проаналізували вітчизняний та зарубіжний досвід протидії корупції замало і вони потребують осучаснення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття змісту понять «корупція» і «громадянське суспільство» та виокремлення комплексу чинників, що впливають на активність участі громадськості в питаннях протидії корупції.

Виходячи з мети в статті вирішувалися такі завдання:

- проаналізувати змістовне навантаження понять «корупція» та «громадянське суспільство»;
- виокремити чинники, які впливають на активізацію участі громадськості в питаннях протидії корупції;
- узагальнити форми участі громадськості в заходах протидії корупції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корупція як соціальне явище, являє собою складне, багатовимірне явище, що включає всі області соціальних взаємовідносин між громадянським суспільством і державою. Крім правових, вона зачіпає цілий ряд інших проблем: психологічних, культурних, міжособистісних, що, природно, викликає труднощі у виробленні її загального поняття та характерних ознак, розробці яких-небудь конкретних заходів боротьби з нею. У цілому, з точки зору соціології, корупція розглядається як соціальний феномен, один із видів соціальних відносин з позицій загальносистемних принципів функціонування суспільства. Корупція являє собою дисфункції соціальної системи, збій нормативної системи суспільства. Корупція в самому загальному вигляді як соціально-економічна категорія виражає відносини, що складаються між посадовими особами та окреми-

ми членами суспільства з приводу використання можливостей займаної посади з метою одержання особистої вигоди на шкоду інтересам третьої сторони (суспільства, держави, фірми).

Згідно Закону України «Про запобігання корупції» закріплено наступне поняття корупції: «Корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [1].

Під суб'єктами протидії корупції розуміються державні органи та органи місцевого самоврядування, установи, організації незалежно від форм власності, громадські об'єднання та особи, уповноважені в межах своєї компетенції на формування і реалізацію заходів протидії корупції, окремі фізичні особи.

Суб'єкти протидії корупції:

1. Суб'єктами протидії корупції, що безпосередньо здійснюють протидію корупції в межах своєї компетенції, є: суд, органи прокуратури, безпеки, внутрішніх справ (поліція) та інші правоохоронні органи держави, які законодавчо уповноважені на здійснення оперативно-розшукових заходів, провадження дізнання і попереднього (досудового) слідства.

2. До суб'єктів протидії корупції входять органи державної влади і їх посадові особи, які наділені, згідно законодавства такими повноваженнями:

1) розробляти і приймати нормативні правові акти у сфері протидії корупції;

2) контролювати і наглядати за дотриманням антикорупційного законодавства;

3) попереджати і припиняти корупційні правопорушення, застосовувати заходи юридичної відповідальності за них;

4) здійснювати попереднє (досудове) слідство у справах про корупційні правопорушення і застосовувати інші законні заходи розв'язання конфліктів, пов'язаних з такими правопорушеннями;

5) виконувати рішення про відшкодування шкоди, заподіяної корупційними правопорушеннями.

3. Попередження корупційних правопорушень є обов'язком в усіх державних органів, органів місцевого самоврядування, їх установ і посадових осіб.

4. Окремі фізичні особи беруть участь у формуванні та реалізації протидії корупції через державні органи, органи місцевого самоврядування, політичні партії та інші громадські об'єднання, а також шляхом участі у виборах і (або) референдумі.

5. Згідно із законодавством у формуванні та реалізації заходів протидії корупції беруть участь політичні партії та інші громадські об'єднання.

6. У складі суб'єктів протидії корупції можуть створюватися спеціалізовані структурні підрозділи з протидії корупції.

7. Координацію діяльності суб'єктів протидії корупції здійснюють органи прокуратури держави чи інші державні органи, передбачені законодавством держави для здійснення зазначених функцій.

Під суб'єктами протидії корупції розуміються не тільки органи державної влади, органи місцевого самоврядування, але і інститути громадянського суспільства, організації, фізичні особи в межах їх повноважень, які є безпосередніми учасниками антикорупційних відносин. Так само існують суб'єкти протидії корупції - спеціалізовані міждержавні, державні та муніципальні органи, недержавні громадські організації, підприємства та/або установи, наділені повноваженнями щодо формування і реалізації антикорупційної політики в межах своєї компетенції. Суб'єкти протидії корупції неспеціалізовані - міжнародні (міждержавні), національні (державні, регіональні) органи влади, недержавні громадські та інші організації і установи, які спеціально не займаються формуванням і реалізацією антикорупційної політики, але, виконуючи свої функції, сприяють зниженню корупціогенності суспільства, державних і муніципальних органів влади, комерційних та інших організацій, підприємств і установ.

Ідея залучення громадянського суспільства у сферу протидії корупції широко поширена в світі. У багатьох цивілізованих країнах вона використовується в офіційних доктринах і законодавствах вже протягом багатьох десятків років. Проте поняття громадянського суспільства є порівняно молодим, який оформився у ХІХ ст. як протипага втручання держави в суспільне життя і сваволі влади в умовах нових суспільних відносин.

В Україні на створення громадянського суспільства направлені заходи Національної Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, які передбачають налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами місцевого самоврядування на засадах партнерства, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини й громадянина, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації.

Що ж являє собою громадянське суспільство?

Найзагальніші концептуальні підходи до розуміння громадянського суспільства пов'язані з іменами Дж.Локка, А.Сміта, Т.Пейна (так звана "Л-традиція"). Дещо інший підхід репрезентовано традицією, фундатором якої називають Ш.Монтеск'є (відповідно, "М-традиція").

У "Л-традиції" громадянське суспільство постає передусім як спільнота осіб, що перебуває поза політикою, а сфера, у якій реалізуються інтереси його членів, - це приватно-корпоративна сфера, яка, за Дж.Локком, є "природним станом" суспільного життя, оскільки держава як особлива владна надбудова над суспільним життям потрібна суспільству лише за умов існування небезпеки для нього - зовнішньої чи внутрішньої.

У межах другої концепції, яку, окрім Ш.Монтеск'є, репрезентують також А. де Токвіль, Б.Констан і багато сучасних теоретиків і практиків громадянського суспільства (зокрема ідеологи "оксамитових революцій" у Східній Європі - В.Гавел, Л.Валенса, А.Міхнік та ін.), громадянське суспільство є медіатором взаємин одиничного й загального, громадянина й держави. Як медіатор, об'єктивований у корпораціях - об'єднаннях громадян, воно пом'якшує державний

диктат і захищає індивідів від надмірного втручання держави в їхнє приватне й суспільне, неполітичне життя [2, с. 177].

Однак обидві традиції спільні в одному - громадянське суспільство протистоїть владно-політичним відносинам, його структури мають свій корпоративний (особливий) інтерес і не претендують на те, щоб виражати інтерес всезагальний і пропонувати суспільству в цілому якісь моделі його устрою. Там, де починається боротьба за владу, хоч би в яких цивілізованих і демократичних формах вона здійснювалася, там закінчується громадянське суспільство й починається політика, інституціоналізована в структурах держави. Відтак боротьба за владу і виражена претензія на висловлювання загального інтересу і є межею, яка відділяє громадянське суспільство від політичного.

Громадянське суспільство є водночас і “простором” дії вільних від будь-якого панування осіб-учасників, сферою осібної свободи, протиставленою сфері державної влади, і медіатором стосунків особи й держави. Відмінність сучасної демократії від її попередніх історичних форм у тому, що вона являє собою не лише форму організації влади, а й спосіб зв'язку поміж владою та громадянським суспільством.

Держава може і повинна реалізовувати такі комунікативні зміни в соціальній царині, які забезпечуватимуть широкий простір самочинності суб'єктів, розвиток засобів комунікації, який уможливило необмежений часом і простором зв'язок людей, об'єднаних спільними інтересами, обмін інформацією між ними і, за потреби, координацію дій у масштабах країни.

Події в сучасності детермінували пошук нових правових засад відносин особи, суспільства і держави відповідно до цінностей розвитку правової держави та громадянського суспільства. Проте, до сьогодні, особливістю української моделі організації влади є те, що органи державної виконавчої влади і органи місцевого самоврядування є майже некеровані суспільством, що породжує тотальну корупцію. Характерною рисою процесів становлення громадянського суспільства є своєрідне перебирання сфер компетенції громадянського суспільства у держави. Від того, наскільки держава готова ділитися своїми повноваженнями з суспільством, залежить динаміка і безконфліктність цього процесу. Водночас не можна не зважати на той факт,

що за державою залишається функція нормативно-правового забезпечення сфер компетенції громадянського суспільства [2, с. 178].

Визнаний науковець в галузі місцевого самоврядування П.В.Ворона доводить: “Найпотужнішою антиглобалістською силою є громадянське суспільство в Україні, у кожній країні світу. На сучасному етапі розвитку людства саме воно є носієм і механізмом вираження свободи та індивідуальності людини, що забезпечує збереження одвічних вселюдських цінностей, реалізацію творчих особистісних потенцій, обумовлює збереження та розвиток культурних, ментальних, релігійних та інших індивідуальних та групових особливостей, у т.ч. етнічних та історичних рис розвитку країн”.

В.В.Голубь відмічає, що у більшості країн Європи, Азії, Латинської Америки в кінці ХХ ст., відбувалися процеси, які наразі започатковуються в Україні, тобто “активізувалася увага до пошуку шляхів виходу з кризи управління, оскільки критичної маси сягнув вплив негативних факторів, які перешкоджають ефективно діяти системі державного управління, передусім це низька ефективність апарату політико-адміністративного управління, порушення системних взаємозв'язків суспільної взаємодії, відсутність довіри з боку громадян до владних інститутів, корумпованість чиновників, зниження професіоналізму осіб, на яких покладено функції управління на всіх рівнях влади та їх неспроможність до інноваційної й антикризової діяльності”.

Створення правового, відкритого демократичного громадянського суспільства, яке спирається на закон, відповідальність і добропорядність громадян, стоїть у ряді найважливіших фундаментальних завдань України. Саме громадянське суспільство може стати надійним інструментом протидії корупції в державі, особливо в рамках завдань, поставлених Національною стратегією протидії корупції в Україні.

Громадянське суспільство - це сфера самовиявлення вільних громадян і добровільно сформованих асоціацій і організацій, незалежна від прямого втручання і довільної регламентації з боку державної влади. Згідно з класичною схемою Д.Істона, громадянське суспільство виступає як фільтр вимог суспільства до політичної

системи. Розвинене громадянське суспільство є найважливішою передумовою побудови правової держави та її рівноправним партнером. У Конституції України [3] термін «громадянське суспільство» не використовується, але існування інститутів громадянського суспільства впливає з положень її статей.

Важливою характеристикою громадянського суспільства є досягнення високого рівня самоорганізації і саморегуляції суспільства. Громадянське суспільство - це заснована на самоорганізації система соціально-економічних і політичних відносин, що функціонують у правовому режимі соціальної справедливості, свободи, задоволення матеріальних і духовних потреб людини як найвищої цінності громадянського суспільства. Інститути і організації громадянського суспільства покликані забезпечити реальні гарантії прав і свобод людини, рівний доступ до участі в державних і суспільних справах.

Громадянське суспільство виконує також функцію соціального контролю по відношенню до своїх членів. Воно незалежно від держави, має в своєму розпорядженні засоби та санкції, за допомогою яких може змусити дотримуватися індивідів суспільних норм, забезпечити соціалізацію та виховання громадян [4].

Одна з головних проблем сьогодні - те, що в свідомості більшості українців корупція стала повсякденним явищем. В цілях підвищення ефективності протидії корупції в Україні інститутам громадянського суспільства запропоновано проводити роботу з формування у суспільстві нетерпимого ставлення до корупційної поведінки.

До роботи з протидії корупції все активніше долучається громадськість, в середовищі якої відбувається своєрідна спеціалізація, коли основною метою діяльності окремих громадських об'єднань стає саме протидія корупції. З'явилися і поширюються такі форми участі громадськості, як:

- формування інституту громадських експертів;
- навчання громадян формам протидії корупції;
- телефони довіри («гарячі лінії»);
- відкриття громадських приймалень, в яких приймаються заяви

та звернення громадян і юридичних осіб;

- моніторинг інформації в ЗМІ, за результатами якого направляється інформація в державні органи;

- направлення звернень у державні органи з метою захисту прав громадян [5].

У той же час позначився ряд проблем, що зменшує ступінь участі громадськості у протидії корупції:

- нерозуміння деякими органами державної влади та органами місцевого самоврядування значущості участі громадськості у протидії корупції, а часом їх самоусунення або протидія цій роботі;

- пасивна позиція окремих державних органів по відношенню до інформації антикорупційного характеру, що надходить від цих громадських об'єднань;

- відсутність у громадських об'єднань необхідних організаційних та матеріально-технічних ресурсів для системного вирішення питань протидії корупції;

- декларативний характер діяльності окремих громадських об'єднань фактично підриває довіру до участі громадськості у протидії корупції.

Заходів, що вживаються органами влади для протидії корупції, явно недостатньо, а громадськість зачасти залучається до цієї справи за залишковим принципом.

Головна мета, що стоїть перед громадянським суспільством, - усунення умов і передумов для виникнення корупції з урахуванням того, що протистояти корупції як системному явищу може тільки система заходів, вибудована спільно владою і громадянським суспільством.

«Корупція» і «громадянське суспільство» - поняття несумісні. Корупція гальмує розвиток громадянського суспільства, викликає проблеми, пов'язані з реєстрацією та роботою громадських організацій. Варто підкреслити, що останнім часом роль антикорупційної громадської думки хоч і повільно, але зростає [6].

У законі «Про запобігання корупції» у переліку заходів з профілактики корупції закріплені такі заходи, як формування в суспільстві нетерпимості до корупційної поведінки; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики; координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері

формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції [1].

Крім цього, серед основних напрямків діяльності державних органів щодо підвищення ефективності протидії корупції зазначено таке, як створення механізму взаємодії правоохоронних та інших державних органів з громадськими комісіями з питань протидії корупції, а також з громадянами та інститутами громадянського суспільства. Тут викликає побоювання те, що пропонувані антикорупційний механізм може виявитися лише декларативним. Проте можна погодитися з тим, що при наявності у громадян високого рівня правової культури та ініціативи, в першу чергу, відбувається вдосконалення якості правотворчості та реалізації норм права, обмеження сваволі з боку державної влади, встановлення належної регламентації діяльності органів влади при виконанні ними своїх завдань і функцій.

У цьому зв'язку прийнятні і більш реальні механізми суспільно-державної взаємодії розкриваються не тільки через участь, скільки через залучення самих різних інститутів громадянського суспільства в проведену державою антикорупційну політику.

Представляється, що інститут громадянського суспільства в механізмі протидії корупції може реалізовувати своє право в наступних основних формах [7,8]:

1. Безпосередня участь громадян у протидії корупції шляхом включення їх у відповідні антикорупційні комісії.

Особливої уваги заслуговують комісії за участю представників громадянського суспільства при органах, що здійснюють прийняття, насамперед на державному рівні, відповідних антикорупційних нормативних і правозастосовних актів, їх зміни і скасування.

Також до першої групи слід віднести недержавні експертні установи, які складаються з представників громадянського суспільства, мета яких – аналіз якості відповідних законів і діяльності державних виконавчих органів і органів місцевого самоврядування.

2. Наступна форма участі громадян у механізмі протидії корупції передбачає включення цих осіб в окремі процедурні заходи, які

лише побічно здатні вплинути на корупційну ситуацію в системі державного механізму.

Слід звернути увагу на можливість участі громадян в роботі органів державної влади. Це, наприклад, присяжні, які мають важливе значення в механізмі роботи судових органів. Або це можуть бути представники громадянського суспільства, які беруть участь у роботі різних комісій. Крім того, в спеціальній літературі зазначається можливість проведення публічних слухань у формі громадських або громадянських форумів, участі громадян у діяльності рад, що створюються при органах влади.

3. Третя форма передбачає формування ідеології загального нетерпимого ставлення громадян і суспільства в цілому до корупційних проявів у функціонуванні державного та муніципального механізмів. Для чого необхідно здійснювати пропаганду антикорупційного поведінки, виховання у населення негативного ставлення до корупції у всіх її проявах.

Висновки. Викладене вище, крім усього іншого, дозволяє зробити висновок про те, що вся діяльність по залученню громадянського суспільства в механізм протидії корупції повинна бути спрямована на те, щоб забезпечити прозорість, відкритість усіх сфер державного управління, оскільки негативною стороною діяльності державного апарату в Україні є його інформаційна закритість, в силу чого створюється ґрунт для корупційних проявів. У більшості громадян, які коли-небудь мали досвід звернення до органів виконавчої влади з якого-небудь питання, як правило, залишалося від цього не найприємніше враження. А між тим самі ці органи призначені для того, щоб надавати громадянам послуги і сприяти їм в реалізації їх прав і свобод. Таким чином, формування нового соціального прошарку – представників громадянського суспільства, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства України про протидію корупції, має бути одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Перспективи подальших досліджень повинні сконцентруватися на створенні єдиного державного механізму протидії корупції із залученням громадянського суспільства.

Стаття надійшла до редакції: 10.08.2018

CIVIL SOCIETY AS ONE OF THE MAIN ELEMENTS OF ANTI-CORRUPTION

Bohdan Hrebenuik, National University of life and environmental
sciences of Ukraine.

At the present stage of development of Ukraine as a democratic, social and legal state, taking into account the global changes that have occurred in recent years, the development of civil society and anti-corruption activities of public administration are among the priorities of state policy. In his Address to the Verkhovna Rada of Ukraine “about the internal and external situation of Ukraine”, the President of Ukraine noted: “the fight against corruption is not only a matter of justice and the rule of law. The investment climate, economic situation and progress in solving social issues depend on its success or, on the contrary, on its success”.

Ukrainian corruption has features, in comparison with corruption of the developed countries of the world. Corruption in Ukraine is a corruption of crisis type which is generated by crisis of modern domestic society, is capable to deepen this crisis, having property to level all reforms. Crisis-type corruption is the basis of a large part of the population, without proper morality and political, economic and legal culture. Such corruption is a real main threat to the development of the public political elite of modern Ukraine.

According to studies, corruption is one of the reasons that led to mass protests in Ukraine in late 2013 - early 2014. According to the results of the Global Corruption Barometer, conducted by the international organization Transparency International in 2013, 36 percent of Ukrainians were ready to go out to protest against corruption. According to the results of the international Foundation for electoral systems (IFES) public opinion survey at the end of 2017, corruption was already included in the list of the biggest problems of the population and caused particular concern among 47 percent of citizens. According to the research of corruption perception index conducted by Transparency International, Ukrainians consider their country one of the most corrupt in the world. The corruption perceptions index is a composite

indicator based on data from expert sources provided by international organizations. All sources measure the overall prevalence of corruption (frequency and/or volume of bribes) in the public and economic sectors and include estimates of multiple countries. According to the study, «Corruption Perception Index (CPI) - 2017», CPI in Ukraine is 30 points. Currently, Ukraine is in 130th place out of 180 countries [2].

The article investigates the concept of «corruption» and «civil society». It was found out that the main goal facing civil society is to eliminate the conditions and prerequisites for the emergence of corruption, because in order to resist corruption as a systemic phenomenon, it is necessary to form and implement a system of anti-corruption measures created jointly by the government and civil society. The forms of citizens' participation in the systemic anti-corruption measures are considered and summarized. Outlined a number of issues that prevent or hinder the public participation in the activities of combating corruption. The tools of formation of intolerant attitude of citizens and society in General to corruption manifestations are found out. Corruption as a socio-economic category is considered. It is found that one of the main problems today is that in the minds of the majority of Ukrainians corruption has become commonplace.

Keywords: corruption, civil society, anti-corruption.

Received: 10.08.2018

References

1. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannia koruptsii» [Law of Ukraine on prevention of corruption]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> [in Ukrainian]
2. Hryshchenko, I.M. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia ta rozvytku liderstva v systemi mistsevoho samovriaduvannia [The principles of forming and development of leadership are in the system of local self-government]. Extended abstract of Doctor's thesis. K., NADU [in Ukrainian]

3. Konstytutsiia Ukrainy. [Constitution of Ukraine from September 30 2016, no. 254k/96-VR] zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]
4. Pohorilko V. F. (2003) Publichna vlada. Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. K.: Vyd-vo «Ukrain. entsykl. im. M. P. Bazhana», T. 5. 736 s. [in Ukrainian]
5. Kolpakov V. K. (2012) Poniattia publichnoi administratsii. Stanovlennia derzhavy v umovakh hlobalizatsii: teoretychnyi ta praktychnyi aspekt: materialy II Mizhnar. nauk. konf. (m. Kyiv, 24 liut. 2012 r.). K., S. 135–137. [in Ukrainian]
6. Kuzmenko O. V. Pravova determinatsiia poniattia «publichne administruvannia». Retrieved from <http://www.pravnuk.info/2013-12-27-15-13-45/529-pravova-determinaciya-ponyattya-publichne-administruvannya.html> [in Ukrainian]
7. Khmara O. Novi instrumenty protydii koruptsii v arsenalii hromadskosti – vid borotby z koruptsioneramy do zapobihannia koruptsii. Retrieved from <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=603277232&mode=thread&order=0&thold=0> [in Ukrainian]
8. Kostenko O. M. Koruptsiia kryzovoho typu: poniattia i shliakhy protydii. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/18text/g18_15.htm [in Ukrainian]
9. Reitynh stran myra po urovniu vospriyatiya korruptsiyy. Retrieved from <https://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info> [in Russian]

Відомості про авторів / Information about the Authors

Гребенюк Богдан Олегович: Національний університет біоресурсів та природокористування України: вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна.

Hrebeniuk Bohdan: National University of life and environmental sciences of Ukraine: 15 Heroyiv Oborony str. Kiev, 03041, Ukraine.

ORCID. ORG/ 0000-0001-5294-7456

E-mail: gbofront@gmail.com